EGY SZABAD ÉS EGYSÉGES EURÓPÁÉRT

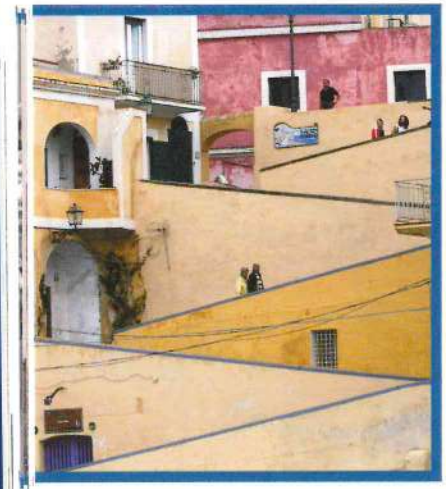

KIÁLTVÁNY-TERVEZET VENTOTENE 1941

I. A MODERN CIVILIZÁCIÓ VÁLSÁGA

modern civilizáció saját alapköveként a szabadság elvét fektette le, amely szerint az ember nem lehet mások puszta eszköze, saját önálló életének kell a központban állnia. Ezzel a kódexxel a kézben nagyszabású történelmi per indult a társadalmi élet minden olyan területe ellen, mely ezt nem tartotta tiszteletben.

1.) Kijelentést nyert, hogy az összes nemzetnek joga a független államszervezéshez. Minden népnek, melyet etnikai, földrajzi, nyelvi és történelmi jellegzetességei azonosítanak, a saját maga által teremtett államszervezetben kellett megtalálnia, a politikai élet sajátos felfogása szerint, az igényeit lehető legjobban kielégítő eszközt, bármilyen idegen beavatkozástól mentesen. A nemzeti függetlenség ideológiája a fejlődés rendkívüli élesztőjének bizonyult; felülkerekedett a gyarló lokálpatriotizmuson a külföldi elnyomókkal szembeni szélesebb szolidaritás jegyében; felszámolta az emberek és áruk mozgását korlátozó akadályok nagy részét; minden egyes új állam területén belül a hátrányosabb helyzetű lakosságra is kiterjesztette az intézményes életet és a civilizáltabb népeket jellemző államrendszert. Ez azonban magában hordozta a kapitalista imperializmus csíráját, amelyet a mi generációnk látott elhatalmasodni egészen a totalitarista államok és a világháborúk kirobbanásáig.

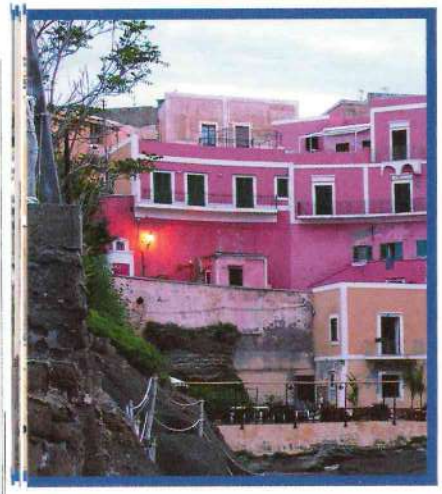
A nemzetet most már nem az emberek közötti együttélés történelmi termékének tartják, akik egy hosszú folymatnak köszönhetően nagyobb egységre jutottak szokásaikban és törekvéseikben, és az államban találták meg a közösségi élet megszervezésének leghatékonyabb formáját az egész emberi társadalom keretében; mostanra isteni lénnyé változott, olyan szervvé, amelynek csakis a saját létezésével és a saját fejlődésével kell foglalkoznia, egyáltalán nem törődve az emiatt mások által elszenvedett kárral. A nemzeti államok abszolút szuverenitása az egyes államok hatalmi akaratához vezetett, mivel közülük mindegyik fenyegetve érzi magát a többi hatalmától, és egyre szélesebb területeket tart saját «életterének», ahol szabad mozgást élvezhet, és a fenntartásához szükséges eszközöket biztosíthatja magának anélkül, hogy bárkitől is függne. Ez a hatalmi akarat nem képes lecsillapodni, hacsak nem a legerősebb állam egyeduralmával, a többi szolgasorsba való kényszerítésével.

Ennek következményeként az állam a polgárok szabadságának védelmezőjéből a szolgasorsba döntött alattvalók urává változott, teljes erejével harci képességeik maximálisra növelésére törekedve. Még a következő elkerülhetetlen háborúkra való felkészülés szünetének tartott békeidőszakban is, számos országban a katonai osztályok akarata uralkodik a civil osztályokon, egyre nehezebbé téve a politikai intézmények szabad működését: az oktatás, a tudomány, a termelés, a közigazgatási szervek elsőrendű célja a háborús képes-

ségek növelése; az anyák feladata katonák világra hozatala; a gyerekeket zsenge koruktól a fegyverhasználatra és a külföldiek iránti gyűlöletre tanítják, az egyéni szabadságok semmivé zsugorodnak, mivel mindenki militarizált, és szüntelenül katonai szolgáltot teljesít; az egymás után ismétlődő háborúk a család, munkahely, saját javak elhagyására kényszerítenek, olyan célokért való önfeláldozásra, melyeknek senki sem ismeri igazán az értékét; néhány nap alatt a kollektív jólétért hozott évtizedes erőfeszítések semmisültek meg.

A totalitárius államok azok, melyek a legkövetkezetesebben valósították meg összes erejük egyesítését, maximális központosítással és önellátással, és éppen ezért a legmegfelelőbbnek bizonyultak a jelenlegi nemzetközi légkörben. Elég, hogy egy állam egyetlen lépést tegyen a totalitarizmus felé, a többi is követi ugyanattól a túlélési akarattól hajtva.

2.) Megerősítést nyert, hogy minden polgárnak ugyanolyan joga van az állami akarat kialakításához. Ez az összegzése lett volna az összes, szabadon érvényesülő társadalmi kategória változó gazdasági és ideológiai igényeinek. Az ilyesfajta politikai szervezkedés segített kijavítani vagy legalábbis enyhíteni a múltbéli rendszerekből örökölt számos égbekiáltó igazságtalanságot. A sajtó- és társulási szabadság azonban, valamint a választójog fokozatos bővítése, egyre jobban megnehezítette a régi kiváltságok védelmét, a képviseleti rendszer fenntartásával.

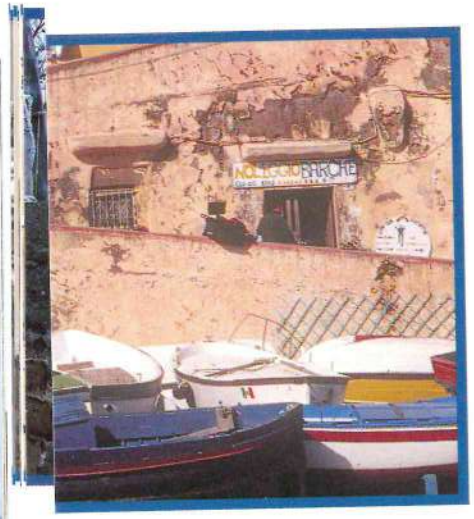
A nincstelenek apránként megtanulták használni ezeket az eszközöket, és támadást indítottak a tehetősebb osztályok által megszerzett jogokért; a nem keresettel szerzett jövedelmekre és az örökösödésre kivetett társadalmi adó, a nagyobb vagyonokat érintő egyre magasabb adókulcs, a minimális jövedelmek és az alapvető javak adómentessége, az ingyenes közoktatás, a juttatások és társadalom-biztosítási kiadások növelése, az agrár-reformok, a gyárak feletti ellenőrrzese a kiváltságos osztályokat fenyegeto sáncokkal körülvett erőtérben.

A politikai jogok egyenlőségéhez hozzájáruló kiváltságos osztályok sem engedhették meg, hogy a kitaszított osztályok ezzel éljenek megvalósítva azt a tényleges egyenlőséget, amely valódi szabadságtartalommal ruházta volna fel ezeket a jogokat. Amikor, az első világháború végén, a fenyegetés túl súlyossá vált, természetes volt, hogy ezek az osztályok lelkes tapssal üdvözölték és támogatták a diktatúrák felállítását, melyek kivették a törvények adta fegyvereket ellenségeik kezéből.

Másrészt az óriási ipari és bank-csoportok kialakítása, és a szakszervezeteké, melyek ugyanazon vezetés alatt egész munkásseregeket egyesítettek, a szakszervezetek és a csoportok, melyek a saját igényeikre válaszoló politika elérése érdekében nyomást gyakoroltak a kormányra, magukban hordták az államnak a számos gazdasági uralomra való darabolódásának a fenyegetését,

éles harcban egymással. A demokratikus-liberális rendszerek, eszközök, melyekkel ezek a csoportok az egész közösséget a lehető legjobban ki tudták zsákmányolni, egyre inkább elvesztették tekintélyüket, és így elterjedt az a meggyőződés, hogy csakis a totalitárius állam, a nép szabadságának eltörlésével, képes valahogy megoldani azt az érdek-összeférhetetlenséget, melyet a létező politikai intézmények már nem bírtak megfékezni.

Ezt követően a totalitárius rendszerek, mindent összevetve, valóban megszilárdították a különböző társadalmi osztályok által lépésről lépésre elfoglalt állásokat, és a polgárok egész életének rendőrségi ellenőrzésével, és minden ellentétes hang erőszakos elfojtásával megakadályozták a hatályos rend bármilyen későbbi törvényes korrigálását. Így sikerült biztosítani a termelésben részt nem vevő földbirtokosok abszolút élősködő osztályának fenntartását, és a jövedelemből élőknek, akik kizárólag nevük aláírásával járulnak hozzá a termeléshez; a monopolista osztályokénak és a fogyasztókat kihasználó láncoknak, melyek felemésztik a kisbefektetők pénzét; a plutokratákét, akik a színfal mögé bújva mozgatják a politikusokat, kizárólag saját hasznuk szerint irányítva az egész állami gépezetet, felsőbbrendű nemzeti érdekek megvalósítását színlelve. Megmaradt kevesek kolosszális vagyona és a nagy tömegek nyomorúsága, amelyeket kizártak abból, hogy a modern kultúra gyümölcseit bármilyen módon is élvezzék. Lényegében egy olyan

gazdasági rendszer menekült meg, amelyben az anyagi tartalékokat és a munkaerőt, az emberi fejlődést szolgáló alapvető szükségletek kielégítése helyett, a magasabb árakat kifizetni képesek haszontalan vágyainak kielégítésére fordítják; egy olyan gazdasági rendszer, melyben az örökösödési joggal a pénz hatalma ugyanazon az osztályon belül terjed tovább, kiváltságként, anélkül, hogy a ténylegesen végzett társadalmi szolgálat értékének bármilyen módon megfelelne, és ily módon a proletariátus lehetőségeinek tere annyira szűkül, hogy a munkások a megélhetésért gyakran hagyják magukat kizsákmányolni csakhogy akármilyen munkaajánlathoz jussanak.

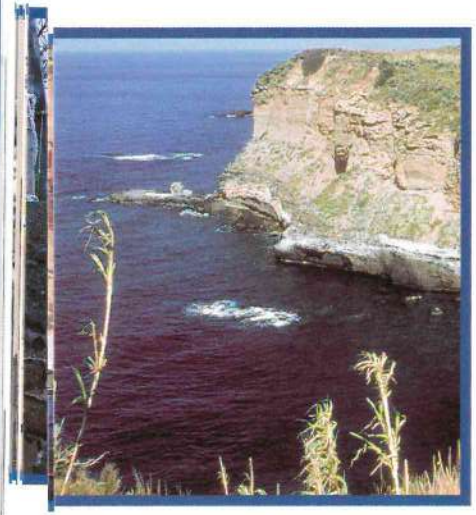
Azért, hogy a munkásosztály mozdulatlanná és alárendeltté váljon, a szakszervezetek szabad és harcolni képes szervezetekből, melyeket a tagok bizalmát élvező egyének vezettek, rendőrségi felügyeleti szervekké változtak, a kormányzó csoport által kiválasztott hivatalnokok vezetésével, akik csakis a kormányon levőknek tartoznak felelőséggel. Ha bármilyen kiigazításra kerül sor egy ilyen gazdasági rendszerben, azt csakis a katonai szükség diktálja, mely a kiváltságos osztályok reakciós törekvéseivel a totalitárius államok megszületéséhez és megszilárdításához vezetett.

3.) A tekintélyuralmi dogmatizmussal az örök érvényű kritikai szellem szállt szembe. Minden állításnak önmagában kellett hordoznia az igazságot, vagy el kellett tűnnie. Ennek a gátlástalan magatartásnak a módszertana vezetett társadalmunk legnagyobb

hódításaihoz az összes téren. Ez a szellemi szabadság azonban nem tudott ellenállni a totalitárius államokat megteremtő válságnak. A hitből, vagy álszent módon elfogadásra kényszerített új dogmák kezdik uralni a tudomány egészét.

Annak ellenére, hogy senki sem tudja, mi az a faj, és a legelementárisabb történelmi ismeretek is rámutatnak ennek az abszurditására, az az elvárás a fiziológusokkal szemben, hogy elhiggyék, bebizonyítsák és meggyőzzenek a kiválasztott fajhoz való tartozásról, kizárólag azért, mivel az imperializmusnak erre a mítoszra van szüksége a tömegek gyűlöletének és büszkeségének magasztalására. A gazdaságtudomány legegyértelműbb fogalmait anatémának kell tartani az önellátó politika javára, a korlátok közé szorított cserekereskedelmet és a nyerészkedés más régi kacatját pedig korunk rendkívüli felfedezéseként kel éltetni. A világ részei közötti gazdasági függőség miatt a teljes bolygó lett az élettere mindazon népeknek, melyek meg akarják őrizni a modern civilizációnak megfelelő életszinvonalukat; ezzel szemben alkották meg a geopolitika áltudományát, mely az életterek elméletének jelentőségét bizonyítva, elméleti köntösbe bújtatja az imperialista elnyomást.

A történelmet alapvető adataiban meghamisítják a kormányzó osztály érdekében. A könyvtárakat és a könyvesboltokat megtisztítják az összes nem ortodoxnak tartott műtől. A sötét századok árnyai ismét az emberi szellem elfojtásával fenyegetnek. Maga a

szabadság és az egyenlőség szociális etikája is alá lesz ásva. Az emberek többé már nem szabad polgárok, akik az államot kollektív céljaik lehető legjobb megvalósítására használják fel. Az állam szolgálói, amely meghatározza céljaikat, és az állam érdeke természetesen a hatalmat birtoklók akaratával egyezik. Az emberek többé már nem a jognak vannak alávetve, hanem hierarchia szerint elrendezve, ellenszegülés nélkül kénytelenek engedelmeskedni a felsőbb hatóságoknak, élükön az istenként tisztelt vezetővel. A kasztok zsarnoki rendszere saját hamvából kel életre.

Ez a reakciós totalitárius civilizáció számos országban diadalmaskodott, és végül is a náci Németországban találta meg azt a hatalmat, amely képesnek hitte magát a végső következtetések levonására. Aprólékos felkészülés után, merészen és gátlások nélkül kihasználva mások rivalitását, egoizmusát, ostobaságát, magával ragadva más európai csatlós államokat - az elsők között Itáliát -, szövetkezve az Ázsiában hasonló célokra törekvő Japánnal, megindította az elnyomást. Győzelme a totalitarizmus végleges megszilárdítását jelentené a világban. A totalitarizmus minden egyes eleme maximálisra lenne túlozva, a progresszív erők pedig hosszú időre az egyszerű negatív ellenzék szerepébe szorulnának.

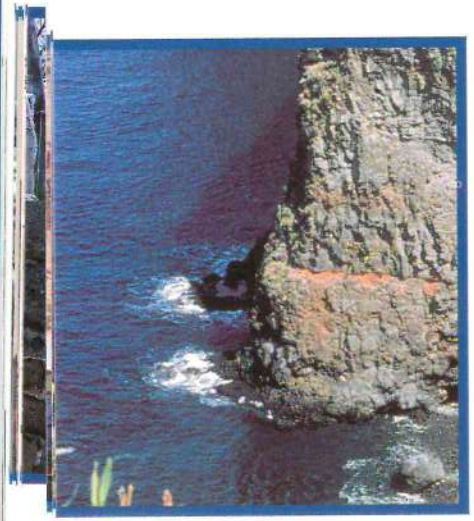
A német katonai osztályok hagyományos arroganciája és megalkuvást nem ismerő kötelességtudata nyújthat elképzelést arról, milyen lenne az uralmuk egy győztes háborút követően. A győztes

németek színlelt nagylelkűséget is megengedhetnének maguknak a többi európai néppel szemben, formálisan tiszteletben tartva területeket és politikai intézményeiket, kielégítve ezzel az erőviszonyok és az állami intézmények valódi tartalma helyett csak a határsorompók szineire és a reflektorfényben szereplő politikusok nemzetiségére figyelő ostoba hazafiasságot. Akármilyen álcában az igazság ugyanaz maradna: az emberiség újbóli spártaiakra és helótákra osztódna fel.

A harcoló felek közötti kompromisszumos megoldás is csak újabb lépés lenne a totalitarizmus felé, mivel a Németország szorítása alól megmenekülő országok ugyanilyen politikai berendezkedésre kényszerülnének a háború folytatására való megfelelő felkészülés érdekében.

A hitleri Németország egymás után foglalta el a kisebb államokat, és egyre erősebb hatalmakat kényszerített arra, hogy színre lépjenek. Nagy Britannia harcias bátorságának köszönhető, hogy még abban a kritikus pillanatban is, amikor egyedül maradt az ellenséggel való szembeszállásban, a németek kitartó ellenállásába ütköztek, időt adva Amerikának végtelen termelési forrásai mozgosítására és a Szovajetúnió felfegyverzésére. És ez a német imperializmussal Szembeni harc szorosan kötődik ahhoz, amelyet a kínai nép vív a japán imperializmus ellen.

Hatalmas embertömeg és gazdagság sorakozott már fel a tota-

litárius hatalmakkal szemben; ezeknek a hatalmaknak az ereje elérte a csúcsot, nem kerülhetik el sorsukat: fokozatos felőrlődés vár rájuk. A szembenálló hatalmak viszont már túljutottak a maximális mélyponton, és felemelkedőben vannak.

A szövetségesek háborúja napról napra serkenti a szabadulás akaratát az erőszaknak alávetett és a csapástól megtévedt országokban is: sőt ugyanez az akarat ébred a tengelyhatalmak népeiben is, amelyek észrevették, hogy elkeseredett helyzetbe sodorták őket, gazdáik puszta uralmi vágyainak kielégítésére.

Megfékezték azt a lassú folyamatot, mely által hatalmas embertömegek passzívan hagyták, hogy az új rendszer alakítsa őket, alkalmazkodtak ehhez, és így hozzájárultak a rendszer megszilárdításához. Ebben a lassan dagadó, hatalmas hullámban feltűnik az összes progresszív erő, a munkásosztály felvilágosultabb elemei, amelyek egy magasabb rendű életeszmény jegyében nem engedtek a terrornak és a csábításnak; az értelmiség legtudatosabb elemei, sértve az intelligencia által elszenvedett zülléstől; vállalkozók, akik új kezdeményezésekre érzik képesnek magukat, és meg akarnak szabadulni a mozgásukat akadályozó bürokrácia láncaitól és a nemzeti önállátásnak a kényszerétől; mindazok végül, akik a velük született méltóságból nem tudnak fejet hajtani a megalázó szolgaságnak.

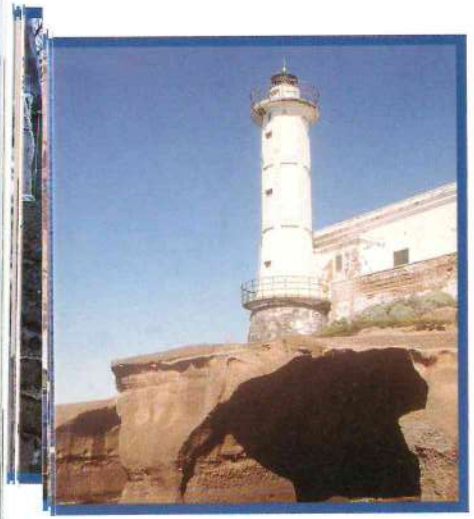
Ma ezektől az erőktől függ civilizációnk megmentése.

II. A HÁBORÚ UTÁNI FELADATOK. AZ EURÓPAI EGYSÉG

émetország legyőzése azonban nem vezetne automatikusan Európa újrarendeződéséhez a mi civilizációs eszményünk szerint.

Az általános válság rövid, de intenzív időszakában, (melyben az államok darabokra törve a földön hevernek majd, és az új szavakra sóvárogva váró néptömegek olvadó, izzó anyagként készek arra, hogy új formába öntsék őket, és képesek a komoly szándékú internacionalisták vezetésének elfogadására), a régi nemzeti rendszerek legkiváltságosabb osztályai ármánnyal vagy erőszakkal megpróbálják megtörni az internacionalista érzelmek és szenvedélyek hullámát, és makacsul a régi állami szervezet újjáépítésére törekednek. És valószínű, hogy az angol vezetők, talán az amerikaiakkal egyetértésben, megpróbálják ebbe az irányba terelni a dolgokat, a hatalmi egyensúly politikájának helyreállítására, birodalmaik látszólag azonnali érdeke szerint.

A konzervatív erők, vagyis: a nemzeti államok alapvető intézményeinek a vezetői; a fegyveres erők felsőbb vezetése, amely, ahol létezik, a monarchiában tetőzik; a monopoli kapitalizmusnak azok a csoportjai, melyek nyereségüket saját államuk sorsához kötötték; a nagy földbirtokosok és a magas egyházi hierarchiák, melyek

csakis egy stabil konzervatív államban látják biztosítottnak parazita bevételeiket; és végtelen udvartartásuk azokkal, akik tőlük függnek vagy csak elkápráztatja őket a hagyomány erejére támaszkodó hatalom; mindezek a reakciós erők már most érzik, hogy az épület recseg-ropog, és igyekeznek megmenekülni. Az omlás megfosztaná őket minden eddigi garanciájuktól, és kiszolgáltatná őket a progresszív erők támadásának.

Forradalmi helyzet: régi és új áramlatok

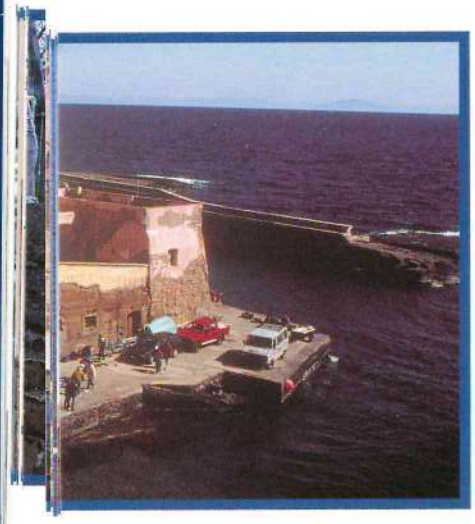
A totalitárius rendszerek bukása érzelmileg a «szabadság» eljövetelét jelenti majd egész népek számára; eltűnik mindenfajta korlátozás, és automatikusan a lehető legszélesebb szólás- és társulási- szabadság uralkodik. A demokratikus tendenciák diadalmaskodnak. Számtalan árnyalattal bírnak, a nagyon konzervatív liberalizmustól egészen a szocializmusig és az anarchiáig. Hisznek az események és az intézmények «spontán kialakulásában», az alulról jövő ösztönzés abszolút jóságában. Nem akarják kényszerrel irányítani a «történelmet», a «népet», a «proletariátust» és mindazt, amit Istenüknek neveznek. Véget akarnak vetni a diktatúráknak, úgy gondolva, hogy ez a népek elévülhetetlen önrendelkezési jogát szolgáltatja vissza, áhított álmuk pedig a legszélesebb választással és a választójogok leggondosabb tiszteletben tartásá-

val alkotott nemzetgyűlés, amely az alkotmány típusáról dönt. Ha a nép éretlen, az alkotmány rossz lesz; és kijavítani csak következetes munkával és meggyőződéssel lehet.

A demokraták elvből nem utasítják el az erőszakot, de csak akkor akarnak élni vele, amikor a többség ezt elengedhetetlennek tartja, vagyis, amikor már nem más, mint utolsó és felesleges részletkérdés, a demokraták éppen ezért csak a rendes közigazgatásra akalmas vezetők, amikor a nép összessége meg van győződve az alapvető intézmények jóságáról, és arról, hogy csak másodlagos kérdésekben kell hozzájuk nyúlni.

A forradalmi korokban, amikor az intézményeket nem igazgatni, hanem megteremteni kell, a demokratikus gyakorlat csúfos kudarcot vall. A demokraták szánalmas tehetetlensége az orosz, német, spanyol forradalomban, három példa a közelmúltból. Ilyen helyzetekben, a régi állami rendszer törvényeinek és közigazgatásának az összeomlásával, azonnal számtalan nemzetgyűlés és népképviselet hemzseg, a régi törvényesség álcájával vagy ennek lenézésével, melyekben a társadalom progresszív erői egyesülnek és mozognak. A népnek kielégítésre váró, alapvető szükségletei vannak, de nem tudja, pontosan mit akar és mit tegyen. Ezer harang kong a füle mellett. Ezer fejével nem látja a helyes irányt, és egymással harcban álló áramlatokra bomlik.

Abban a pillanatban, amikor maximális határozottságra és

merészségre van szükség, a demokraták elveszve érzik magukat, mivel mögöttük nem a spontán néptámogatás sorakozik fel, hanem zavaros szenvedélyek háborognak. Feladatuknak a konszenzus kialakítását gondolják, és buzgó prédikátorokként jelentkeznek, miközben olyan vezetőkre van szükség, akik tudják, mely célok felé kell haladni. Elhalasztják az új rendszer megszilárdításának kedvező lehetőségeket, és hosszú felkészülést igénylő szerveket igyekeznek azonnal működtetni, éppen ezért a viszonylagos nyugalom időszakához illő vezetők; éveket ajándékoznak ellenfeleiknek, akik ezt megdöntésükre használják ki; ezernyi áramlatukkal nem a megújulás akaratát fejezik ki tehát, hanem az összes elmében uralkodó szeszélyes vágyakat, melyek egymást megbénítva a reakciós erők számára készítik elő a talajt. A demokrata politika módszerei tehetetlenek egy a forradalmi válságidején.

Ahogy a demokraták, verbális harcaikban, lépésről lépésre elkoptatják a szabadság támogatóiként élvezett népszerűségüket, elhalasztva minden komoly politikai és társadalmi forradalmi lehetőséget, elkerülhetetlenül a totalitarizmus előtti politikai intézmények alakulnak ki ismét, és a harc ismét az osztályok közötti szembenállás régi sémáit követi.

Az elv, mely szerint osztályharccá kell redukálni az összes politikai problémát, elsősorban a gyári munkások által követett fő irány volt, és segített politikájuk tartalmának megerősítésében,

amíg nem az alapvető intézmények forogtak kockán; a proletariátus elszigetelődéséhez vezet viszont, amikor a társadalom teljes átszervezésének szükségéről van szó. A munkások, mivel osztályként nevelődnek, nem képesek mást látni, mint saját osztályuk sőt kategóriájuk követeléseit anélkül, hogy azzal törődnének, miként kapcsolhatnák őket a többi osztály érdekeihez; vagy pedig osztályuk egyoldalú diktatúrájára törekednek, a termelési anyagi eszközök utópisztikus kollektivizációjának megvalósításával, melyet egy évszázados propaganda összes bajuk orvosságaként hirdetett. Ez a politika nem képes hatni semmilyen más rétegre, kivéve a munkásokat, akik így megfosztják támogatásuktól a többi progresszív erőt, kiszolgáltatva őket a reakciónak, amely ügyesen arra használja ki őket, hogy leverje a veséjét ugyanennek a proletármozgalomnak. A proletariátusnak az osztálypolitikát és a kollektivizmus eszményét követő, eltérő áramlatai között a kommunisták ismerték el a győzelemhez szükséges erő elégtelenségét, és a többi néppárttal ellentétben szigorúan fegyelmezett párttá változtak, amely a munkásokat az orosz mítosz szerint szervezi meg, de nem a munkások törvényeit követi. a legkülönbözőbb mesterkedéshez használva fel őket.

Ez a magatartás, a forradalmi válsághelyzetekben, a kommunistábbakat hatékonyabbá teszi a demokratáknál; de mivel a munkásosztályt, amennyire csak lehet, elkülönítik a többi forradalmi

erőtől, - azt hidetve, hogy az ő «igazi» forradalmának még el kell érkeznie -, a döntő pillanatban elszigetelt csoporttá szűkítik, amely az összes többit meggyengíti. Ezen kívül, az orosz államtól való függőségük, amely többszörösen saját nemzeti politikája megvalósítására használta fel őket, megakadályozta, hogy bármilyen politikát minimális folytonossággal gyakoroljanak. Állandó szükségük, hogy egy Károlyi, egy Blum, egy Negrin mögé bújjanak, hogy azután a felhasznált demokrata bábbal együtt vesszenek el; de a hatalmat nem egyszerűen csak ravaszsággal kell megszerezni és megtartani, hanem a modern társadalom szükségleteire való szerves és életerős válaszadás képességével.

Ha a harc holnap a hagyományos nemzeti színtér keretei között maradna, nagyon nehéz lenne elkerülni a régi kétségeket. A nemzetállamok ugyanis már annyira mélyen megtervezték saját gazdaságukat, hogy a központi kérdés rövid időn belül az lenne, melyik gazdasági érdekhez fűződő csoportnak, vagyis melyik osztálynak kellene kézbe venni a terv irányítását. A progresszív erők frontja könnyen szétzúzódna az osztályok és a gazdasági kategóriák közötti harcban. Nagy valószínűséggel a reakciósok húznának belőle hasznot.

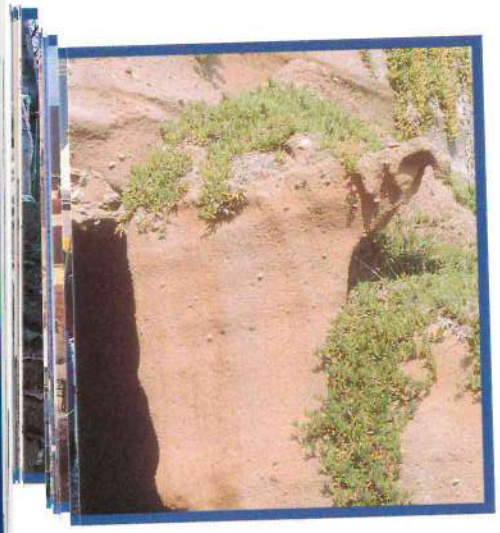
Egy igazi forradalmi mozgalomnak azokból kell megszületni, akik kritizálni tudták a régi politikai felfogást; tudnia kell együttműködni a demokratikus erőkkel, akommunistákkal és általában

mindazokkal, akik hozzájárulnak a totalitarizmus felőrléséhen; anélkül, hogy bármelyik politikai gyakorlattól hagyná magát behálózni.

A reakciós erők a vezetésre képes, és erre nevelt emberekkel és káderekkel bírnak, akik elszántan küzdenek saját felsőbbségük megőrzéséért. Súlyos helyzetben képesek lesznek megfelelő álcát húzni a szabadság, a béke, az általános jólét, a szegényebb osztályok támogatóinak hirdetve magukat. A múltban már láttuk, hogyan bújtak meg a népmozgalmak mögött, hogyan bénították meg őket, pontosan az ellenkező irányba terelve őket. Kétségtelen, hogy ez lesz a legveszélyesebb erő, amellyel számolni kell.

A nemzetállam helyreállítása érdekében gyakorolnak majd nyomást. Így a nép körében a legelterjedtebb, a közelmúlt mozgalmai által leginkább megsértett, a reakciós célokra legkönnyebben felhasználható érzelemre tudnak hatni: a hazafiasság érzelmére. Az a reményük is megvan, hogy ezzel könnyebben megkavarhatják az ellenfeleket annál is inkább, mivel a néptömegek az eddigi egyetlen politikai tapasztalatot nemzeti téren belül szerezték, és így elég könnyű őket és rövidlátó vezetőiket a vihartól elsodort államok újraépítésének területére terelni.

Ha ezt a célt el tudnák érni, a reakció győzedelmeskedne. Ezek az államok látszatra igen demokratikusak és szocialisták lennének; a hatalom visszatérése a reakciósok kezébe csak idő kérdése

lenne. Feléledne a régi nemzeti féltékenység, és minden egyes állam ismét kizárólag a fegyeverek erejére bízná saját igényeinek teljesítését. A fő feladat, rövidebb-hosszabb határidőn belül, ismét a népek hadsereggé való átváltoztatása lenne. A tábornokok prancsolnának ismét, a monopolisták kihasználnák az önellátást, a bürokrácia teste ismét nagyra dagadna, a papok ismét engedelmessé tennék a tömegeket. A kezdeti pillanatban megszerzett összes eredmény semmivé zsugorodna az újabb háborúra való felkészülés szükségével szemben.

A probléma, amelyet elsőként meg kell oldani, mivel kudarc esetén bármilyen más fejlődés nem egyéb puszta látszatnál, az Európa nemzetállamokra való felosztásának végleges eltörlése. A kontinens államai többségének összeomlása a német henger alatt már egymáshoz kötötte az európai népek sorsát, melyek vagy mindannyian együtt a hitleri uralom alattvalóivá válnak, vagy ennek bukásával mindannyian együtt kerülnek forradalmi válságba, a merev állami szerkezet dermedtsége és megkülönböztetése nélkül. A lelkek, a múlthoz képest, már most jobban hajlanak Európa szövetségi újraszervezése felé. Az utóbbi évtizedek kemény tapasztalata a látni nem akaróknak is felnyitotta a szemét, és számos körülményt a mi eszményképünk javára alakított.

Az értelmes emberek mind elismerik már, hogy a független európai államok egyensúlyát nem lehet fenntartani, együttélve a

militarista Németországgal a többi államhoz hasonló feltételek szerint, Németországot feldarabolni sem lehet, és a földre szorítani, miután vereséget szenvedett. A tények nyilvánvalóvá tették, hogy Európában egyetlen ország sem húzódhat félre a többiek harcában, semmitérő semlegességi nyilatkozatok és meg nem támadási paktumok közepette. Már bizonyítást nyert az olyan szervezetek, mint az Egyesült Nemzetek, haszontalansága, sőt kára, amely a döntéseit keresztülvivő katonai erő hiányában, és a tagállamok abszolút szuverenitásának tiszteletben tartása nélkül akarta a nemzetközi jogot garantálni. Abszurdnak bizonyult a be nem avatkozás elve, mely szerint minden népnek szabad kezet kellene hagyni, hogy olyan zsarnoki uralmat adjon magának, amilyet csak akar, mintha az egyes államok belső rendje nem lenne életfontosságú érdek a többi európai ország számára. Megoldatlanná vált a kontinens életét mérgező számtalan probléma - a vegyes lakosságú térségek határvonalának meghúzása, az egynyelvű kisebbségek védelme, a kontinens belsejében levő országok tengerre való nyitása, a balkáni-kérdés, az ír-kérdés stb.-, amelyekre az Európai Szövetség a legegyszerűbb megoldás lenne -, így találtak megoldást a múltban a szélesebb nemzeti egységet választó apró államok, megszabadulva az egymás közötti fanyargástól, a problémákat a különböző tartományok közötti kapcsolatok szintjére terelték.

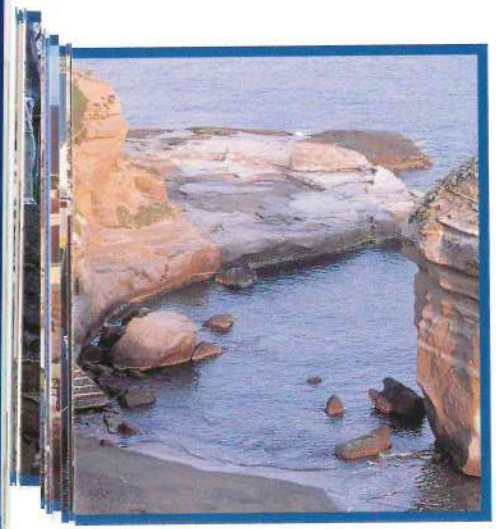
Másrészt, a Nagy Britannia támadhatatlansága adta biztonságérzés vége, amely az angoloknak a «spendid isolation»-t tanácsolta, a francia hadsereg és magának a francia köztársaságnak a felbomlása a német erőkkel való első komolyabb ütközéskor (amely a remények szerint jelentősen megrendítette a gallok abszolút felsőbbrendűségébe vetett soviniszta hitet), és főleg annak a tudata, hogy fenállt az általános szolgasors komoly veszélye, mind olyan körülmény, amely a jelenlegi anarchiára pontot tevő szövetségi rendszer kialakításának kedvez. És az a tény, hogy Anglia már elfogadta az indiai függetlenség elvét, és Franciaország a vereség elismerésével potenciálisan elvesztette egész birodalmát, megkönnyíti az európai rendeződésről való megegyezést a gyarmatok területén is.

Végezetül ehhez járul még a jelentősebb dinasztiák közül néhánynak az eltűnése, és a túlélők alapjainak a törékenysége. Figyelembe kell ugyanis venni, hogy az országokat személyes jövedelmi forrásként kezelő dinasztiák, a hozzájuk fűzött hatalmas érdekek támogatásával, komoly akadályt képviseltek az Európai Egyesült Államok megszervezésében, amely csakis a szövetség államainak köztársasági alkotmányára támaszkodhat. Az öreg kontinens horizontján túllépve, egységes távlatba karolva át az emberiséget alkotó összes népet, azt is el kell ismerni, hogy az Európai Szövetség az egyetlen elfogadható garancia arra, hogy az ázsiai és

az amerikai népek kapcsolata békés együttműködésre épüljön, egy távoli jövőre várva, melyben lehetséges lesz az egész bolygó politikai egysége.

A progresszív pártokat és a reakciós pártokat elválasztó vonal tehát már nem a nagyobb vagy kisebb demokratikus látszat mentén húzódik, egy lényegében teljesen új vonal választja el azokat, akik a harc alapvető célját a régiben látják, vagyis a nemzeti politikai hatalom megszerzésében - és akik, akaratlanul is a reakciós erők játékát követve, a népszenvedély izzó láváját a régi mintákban hagyják megkövülni -, és azok, akik központi feladatnak egy erős nemzetközi állam megalakulását tekintik, és ebbe az irányba terelik a néperőket, majd a nemzeti hatalom megszerzését követően az első vonalban használják fel a nemzetközi egység megvalósítási eszközeként.

A propagandával és tettekkel, az egyes országokban kialakulóban levő mozgalmak közötti megállapodásra és kapcsolattartásra törekedve, már mostantól meg kell vetni az összes erőt mobilizálni képes mozgalomnak az alapjait, mely képes létrehozni azt az új szervet, amely a legnagyobb és legújítóbb lesz Európában; egy erős szövetségi állam megteremtésével, amely a nemzeti hadseregek helyett európai fegyveres erővel bír; megtöri a gazdasági önellátás rendszerét, vagyis a totalitarista rendszerek gerincét; elegendő szervekkel és eszközökkel bír ahhoz, hogy a közös rend

fenntartására vonatkozó döntéseit végre tudja hajtatni a szövetség államaiban, meghagyva a politikai életnek a népek jellegzetességei szerinti rugalmas alakulását.

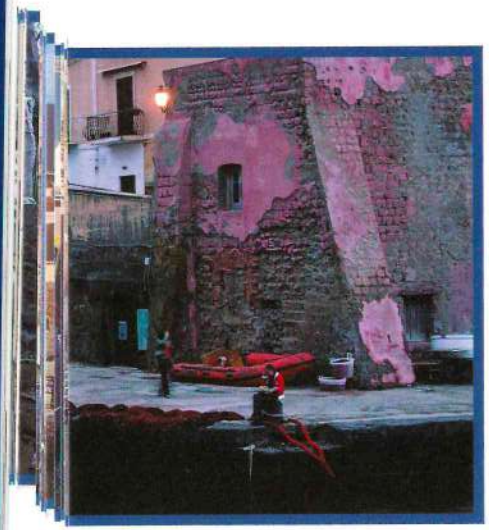
Ha a jelentősebb európai országokban elegendő lesz azoknak a száma, akik mindezt megértik, a győzelem rövid időn belül az övék lesz, mivel a helyzet és a szellem is munkájuknak kedvez. Velük szemben az elmúlt húsz év alatt már az összes hitelüket eljátszó pártok és áramlatok állnak. Mivel most az új tettek ideje jön el, új emberek ideje is lesz: a SZABAD ÉS EGYSÉGES EURÓPA MOZGALMÁÉ.

III. A HÁBORÚ UTÁNI FELADATOK. A TÁRSADALOM REFORMJA

Egy szabad és egységes Európa az elengedhetetlen feltétele a modern civilizáció megerősítésének, melyben a totalitarizmus korszaka leállást jelent. Ennek a korszaknak a vége rögtön és teljességében újraindítja az egyenlőtlenség és a szociális kiváltságok elleni történelmi folyamatot. Az összes régi konzervatív intézmény, amely ezt addig megakadályozta, összeomlik vagy az összeomlás szélére kerül; válságpillanatukat bátorsággal és határozottsággal kell kihasználni.

A szükségeinkre választ adó európai forradalom szocialistának kell lennie, vagyis céljaként a munkásosztályok emancipációját kell kitűznie, emberségesebb életfeltételeket teremtve számukra.

A megvalósítás felé vezető úton azonban az iránytű nem lehet az a puszta doktrinális elv, mely a termelési tárgyi eszközök magántulajdonának elvi eltörlését hirdeti, ennek csakis ideiglenes megtűrésével, ha már tényleg nincsen más lehetőség. A gazdaság általános államosítása az első utópia volt, mellyel a munkásosztályok a kapitalizmus igájától való megszabadulást képzelték el; de a teljes mértékű megvalósítás nem az álmodott célhoz vezetett, hanem egy olyan rendszerhez, melyben az egész

lakosság a gazdaságot működtető szűk bürokrata osztály szolgájává vált.

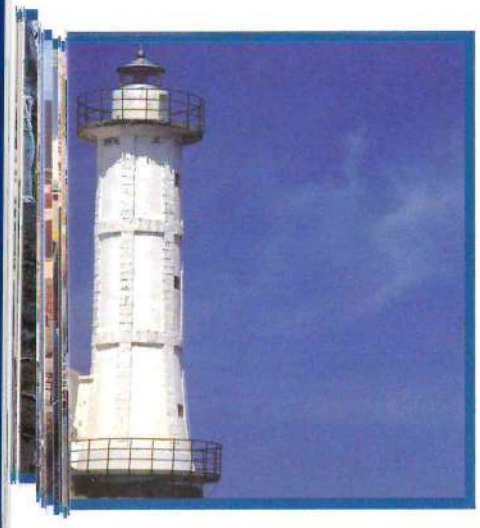
A szocializmus valóban alapvető elve, amelynek az általános kollektivizáció nem volt más mint hirtelen és téves dedukciója, hogy ne a gazdasági erők uralják az embereket, hanem - ahogyan természetes erők esetében történik - ezek vessék alá magukat az embereknek, ezek legyenek vezetve és ellenőrizve a legracionálisabb módon, nehogy a nagy tömegek áldozatukká váljanak. A fejlődésnek az egyéni érdekből eredő hatalmas ereje nem őrlődhet fel a rutinszerű gyakorlat élettelen malmában, hogy azután a kezdeményezési szellemnek a bérezési diferenciálással és más hasonló intézkedéssel való életre támasztásának megoldatlan problémája előtt találja magát; ezt az erőt éltetni és bővíteni kell, széles fejlődési és felhasználási lehetőséget kínálva számára, és szilárdítva és tökéletesítve azt az utat, amely ezt az erőt az egész közösség még nagyobb jóléte fele tereli.

A magántulajdont el kell törölni, korlátozni kell, elvi okból. Ez a direktíva természetesen illeszkedik bele a militarizmus vagy a nemzeti bürokratizmus lidércétől megszabadított európai gazdasági élet kialakítási folyamatába. A racionális megoldásnak át kell vennie az irracionális helyét, a munkások tudatában is. A direktíva tartalmának pontosítására, és figyelembe véve, hogy

minden egyes programpont alkalmasságát és módozatát már az elengedhetetlen európai egység szemszögéből kell megítélni, az alábbiakat kívánjuk hangsúlyozni:

a.) Nem lehet többé magánkézben hagyni azokat a vállalatokat, melyek szükségszerűen monopolista tevékenységet végezve képesek kizsákmányolni a fogyasztók tömegeit; például az elektromos ipar vállalatait, amelyeket kollektív érdekből életben akarunk tartani, de amelyeknek a fennmaradáshoz védővámra, támogatásra, kedvezményes rendelésekre stb. van szüksége (ennek a legjelentősebb példája Olaszországban a mai napig a vasipar); és azokat a vállalatokat, melyek a befektetett tőke nagysága és a foglalkoztatott munkások száma, vagy az általuk uralt ágazat jelentősége miatt, képesek az állam szerveit zsarolni, saját maguk részére kedvező politikára kényszerítve őket (például: a bányaipari vállalatok, a nagy bankok, a nagy fegyveripar). Ezen a téren, nincs kétség, széles méretű államosítást kell végrehajtani, tekintet nélkül a megszerzett jogokra.

b.) A tulajdonjog és az örökösödési jog a múltban hagyta, hogy kevés kivételezett kezében halmozódjon fel a vagyon, ezt a forradalmi válság idején egyenlően kell majd felosztani, eltörölve a semmittevő társadalmi osztályokat, és olyan termelési eszközöket adva a dolgozóknak, amelyekre szükségük van gazdasági helyzetük javítására, függetlenebb életszínvonalt biztosítva

maguknak. Olyan agrárreformra gondolunk tehát, amely annak adja oda a földet, aki megműveli, hatalmasan megnövelve a tulajdonosok létszámát, és olyan ipari reformra, amely a nem államosított ágazatokra is kiterjeszti a dolgozói tulajdont, szövetkezeti működtetéssel, a munkások által birtokolt részvényekkel stb.

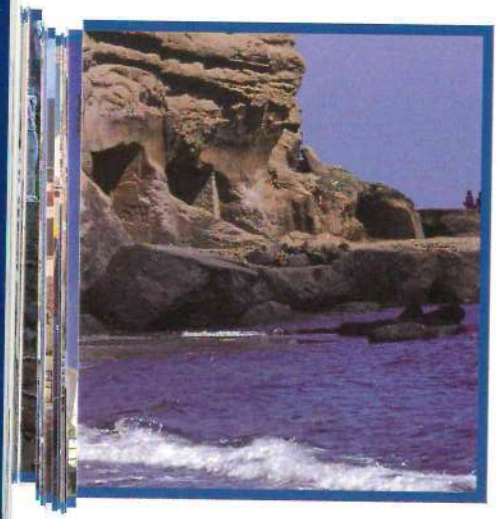
c.) A fiatalokat úgy kell támogatni, hogy minimálisra csökkenjenek az életért vívott küzdelem kezdeti távolságai. Az állami iskola tényleges lehetőséget adjon arra, hogy ne a gazdagok, hanem az erre megfelelők folytathassák magasabb szintig tanulmányaikat; és minden tanulmányi ágban, a különböző mesterségek és a különböző humán - és tudományos tevékenységek számára, annyi egyént képezzen ki, amennyit a piac igényel, mégpedig úgy, hogy az átlagbér minden szakmai kategóriában többékevésbé megegyezzen, akármilyen bérezési különbség is létezzen egyes szakmákon belül, az egyéni képességek szerint.

d.) Az alapvető cikkek majdnem korlátok nélküli tömegtermelésének kapacitása, a modern technikával, már majdnem mindenki számára képes biztosítani, aránylag alacsony szociális áron táplálékot és az emberi méltóság megőrzéséhez szükséges minimális komfortú szállást. A gazdasági küzdelemben elesettek iránti szolidaritás, éppen ezért, ne megalázó jótékonyságban nyilvánuljon meg, amely ugyanazokat a bajokat idézi elő, ame-

lyeknek a következményeire segítséget kíván nyújtani; ehelyett olyan intézkedés-sorozattal, amely feltételek nélkül, mindenkinek, azoknak, akik tudnak dolgozni, és azoknak is, akik nem, méltó életkörülményeket képes biztosítani a munkára és a takarékosságra való ösztönzés kiölése nélkül. Így a nyomor senkit sem kényszerít többé fojtogató szerződések elfogadására.

e.) A dolgozók osztályának felszabadítása csakis a fenti pontokban említett feltételek teljesítésével mehet végbe: anélkül, hogy ismét a monopolista szakszervezetek gazdasági hatalmának játékszerévé válnának, amelyek nem tesznek mást, mint a munkásokra vetítik ki az elsősorban a nagytőkét jellemző elnyomás módszereit. A dolgozóknak ismét szabadon kell bizalmi képviselőket választani munkafeltételeik kollektív megtárgyalására, az államnak pedig a végső megállapodás tiszteletben tartását garantáló jogi eszközöket kell biztosítani; minden monopolisztikus tendencia könnyűszerrel háttérbe szorul az említett társadalmi változások megvalósulásával.

Ezek az elengedhetetlen feltételek ahhoz, hogy az új rendet az ennek fenntartásában érdekelt polgárok lehető legszélesebb rétegei támogassák, és a politikai élet a szabadság szilárd alapkövére épüljön, a társadalmi szolidaritás erős érzésétől átitatva. Ilyen alapokkal a politikai szabadság nem csak formális, tényleg konkrét tartalommal bírhat majd, mivel a polgárok

tömege független lesz, elegendő tudattal ahhoz, hogy folyamatos és hatékony ellenőrzést gyakoroljon a kormányzó osztályra.

Az alkotmányos intézményekre felesleges kitérni, hiszen nem látva előre, milyen feltételek között születnek meg és végzik feladataikat, nem tennénk mást, mint megismételnék azt, amit mindenki tud a képviseleti szervek szükségességéről, a törvényhozásról, a bíróság függetlenségéről, amely a jelenlegi helyét veszi át a hatályos törvények pártatlan alkalmazásával, a sajtó- és társulási szabadságról a közvélemény felvilágosítására, hogy minden polgárnak tényleges lehetősége legyen az állam életében való részvételre. Két kérdést szükséges egyedül jobban tisztázni, az országunkban jelenleg játszott jelentős szerepük miatt: az állam és az egyház közötti kapcsolatokat, és a politikai képviselet jellegét:

a.) Nincs kétség, hogy a konkordátumot, amellyel Olaszországban a Vatikán szövetkezett a fasizmussal, eltörlik az állam kizárólag laikus jellegének hangsúlyozásával, az államnak a civil életen való egyeduralmának félreérthetetlen leszögezésére. Minden vallási hitet egyformán tiszteletben kell tartani, és az állam nem készíthet több mérleget a vallásokról.

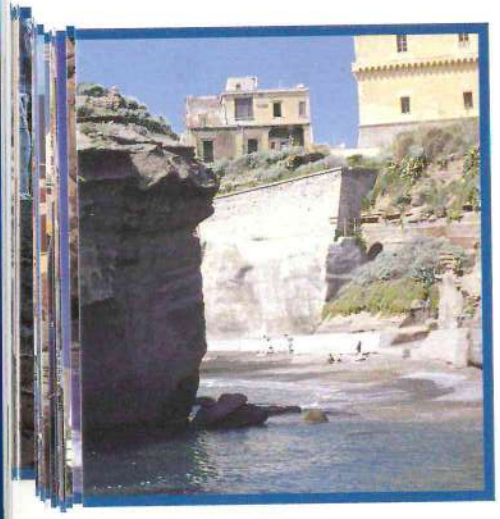
b.) A fasizmus által, a testületi rendszerrel felépített papírvár összedől a totalitárius állam többi részével. Van, aki úgy véli, holnap a romokból lehet felépíteni az új alkotmányos ren-

det. Mi nem hiszünk ebben. A totalitárius államokban a szakmai kamarák teszik fel a koronát a dolgozók rendőrségi ellenőrzésére. Ha a kamarai testületek a különböző termelői kategóriák őszinte kifejezései lennének, még akkor sem rendelkeznének minősítéssel általános politikai kérdések tárgyalására, és a kimondottan gazdasági kérdésekben a szakszervezetileg erősebb kategóriákat elnyomó szervekké változnának.

A szakszervezetek feladata lesz a széles együttműködés az őket érintő közvetlen problémák megoldására kinevezett állami szervekkel, de kizárt, hogy bármilyen törvényhozói funkcióban részesüljenek, mivel ez feudális anarchiához vezetne a gazdasági életben, és újabb politikai despotizmusban végződne. Sokak számára, akik naivul hagyták, hogy a korporativizmus mítosza magával ragadja őket, a megújulás lehet és kell, hogy legyen a vonzerő; de észre kell venniük, mennyire abszurd az általuk megálmodott konfúz megoldás.

A kamarai testületek csakis a totalitárius államokban látott formában működhetnek, ahol a dolgozóknak hivatalnokok parancsolnak, és minden mozdulatukat ellenőrzik a kormányzó osztály érdeke szerint.

A forradalmi pártot nem lehet dilettáns módon a döntő pillanatban rögtönözni, ellenkezőleg, mostantól kezdve kell kialakulnia legalább központi politikai magatartásában, általános igaz-

gatásában és első főbb cselekedeteiben. Nem szabad, hogy az áramlatok heterogén tömegét képviselje, amelyeket csakis az ellenszegülés és az átmenetiség egyesít, vagyis antifasiszta múltjuk és a totalitárius rendszer bukására való szimpla várakozás, és a cél elérése után készek szétszóródni, ki-ki a maga útját követve. A forradalmi párt viszont tudja, hogy éppen akkor kezdődik a munkája; ezért olyan emberekből kell állnia, akik egyetértenek a jövő fő kérdéseiben.

Módszertani propagandájának mindenhova el kell jutnia, ahol a jelenlegi rendszer elnyomottjai vannak, és az egyes személyek és osztályok által a mindenkor legfájdalmasabbnak érzett problémából kiindulva, meg kell mutatni, hogy ez miként kapcsolódik a többihez, és mi lehet az igazi megoldása. Szimpatizánsai egyre növekvő köréből azonban csak azokat kell kiemelni és besorozni a mozgalomba, akik életük fő céljává az európai forradalmat tették; akik fegyelemmel napról napra elvégzik a szükséges munkát, gondosan és folyamatosan törődnek a mozgalom biztonságával és hatékonyságával, a legkeményebb illegalitásban is, olyan stabil hálózatot teremtve, mely szilárddá teszi a szimpatizánsok legingatabb körét is.

Egyetlen lehetőséget és teret sem halasztva el, ahol magját elvetheti, a mozgalomnak mindenekelőtt abban a környezetben kell munkáját kifejtenie, amely jelentős gondolatok központjá-

nak számít, és ahol harcra kész embereket lehet toborozni; a jelenlegi helyzet iránt érzékenyebb két társadalmi csoportban, amelyek holnap döntő szerepet töltenek be; vagyis a munkásosztályban és az értelmiségben. Az első vetette alá magát a legkevésbé a totalitárius uralomnak, és elsőként áll készen saját sorainak rendezésére. Az értelmiség, főképpen a fiatalabbak érzik magukat szellemileg a leginkább elfojtva és megundorodva az uralkodó zsarnokságtól. Őket követve a többi osztály is elkerülhetetlenül a mozgalom vonzásába kerül.

Bármelyik mozgalom, mely kudarcot vall ezeknek az erőknek a szövetkezésében, sterilségre van ítélve; mivel, ha a mozgalmat puszta értelmiségiek alkotják, nélkülözi a reakciós ellenállás megdöntéséhez szükséges tömegeket, gyanakvó lesz, és gyanús a munkásosztály számára; még ha demokratikus érzelmek vezetik is, a nehézségek közepette hajlamos lesz arra, hogy az összes többi osztályt a munkásokkal szemben mozgósítsa, vagyis a fasiszta restauráció felé. Ha a mozgalom kizárólag a proletariátusra támaszkodik, hiányolni fogja azt a gondolati tisztaságot, amely csakis az értelmiségtől eredhet, és amely az új feladatok és új utak helyes megkülönböztetéséhez szükséges: a régi osztályok rabja marad, mindenhol ellenséget lát majd, és a doktrinális kommunista megoldás irányába csúszik el.

A forradalmi válság alatt erre a mozgalomra vár a progresz-

szív erők megszervezése és irányítása, felhasználva az összes, önmagát izzó acélként alakító népszervezetet, amelyekkel a forradalmi tömeg elvegyül, nem a népakarat kifejezésére, hanem vezetésre várva. A teendők távlatát és biztosságát nem a még nem létező népakarat általi felszentelésből meríti, hanem abból a tudatból, hogy a modern társadalom mély igényeit képviseli. Íly módon szabja meg az új rend irányait, és ad társadalmi fegyelmet az alaktalan tömegeknek. A forradalmi pártnak ebből a diktatúrájából születik meg az új állam, és körülötte az új igazi demokrácia.

Nem kell attól tartani, hogy egy ilyen forradalmi rendszer szükségszerűen újabb despotizmusba torkollik. Ez akkor következik be, ha szolgai társadalmi modell alakult ki. De ha a forradalmi párt kemény kézzel, a legelső lépésektől kezdve, a szabad élet feltételeit teremti meg, amelyben minden polgár tényleg szabadon vehet részt az állam életében, az eredmény, még ha esetleges és másodlagos politikai válságon keresztül is, az új rend fokozatos megértése és elfogadása lesz mindenki részéről, a szabad politikai intézmények egyre növekvő működőképességével.

Ma elérkezett a pillanat, amelyben meg kell tudni szabadulni a régi terhes súlyoktól, készen állva az érkező, minden képzeletet felülmúló újra, kiselejtezve az erre képtelen régieket, és új

energiát támasztva a fiatalok között. Ma azok keresik egymást, és találkoznak a jövő szálait szőve, akik ráéreztek az európai civilizáció válságának okaira, és magukra vállalják az emberi fejlődésre törekvő, de a cél vagy az ehhez vezető eszközök elvesztése miatt zátonyra futott összes korábbi mozgalom örökségét. A cél felé vezető út nem könnyű, nem biztonságos. De végig kell rajta haladni, és mi végigjárjuk!

Altiero Spinelli - Ernesto Rossi